

การออกแบบพื้นที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ชุมชนไทเขิน บ้านต้นแห่น้อย อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ The Design of Cultural and Exhibition of Local Museum as a Tai-Khern Community Learning Center in Baan Tonhan Noi, San Pa Tong, Chiang Mai Province

ปิยะนุช เจตียยอด

อาจารย์ คณะศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา จังหวัดเชียงใหม่ 50300

Piyanooch Jedeeyod

Lecturer, Faculty of Arts and Architecture, Rajamangala University of Technology Lanna,
Chiang Mai, Thailand, 50300

*Email: jajapatonggo@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการออกแบบพื้นที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ชุมชนไทเขิน เพื่อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนารูปแบบพื้นที่จัดแสดงพิพิธภัณฑ์ชุมชนไทเขิน ที่มีความเหมาะสมต่อบริบทของชุมชนวัฒนธรรมไทเขิน โดยใช้การทบทวนวรรณกรรม การสัมภาษณ์เจ้าของอาคารที่มีคุณค่าในชุมชน แบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากแบบสอบถาม และจากการสำรวจการวัดระยะผังเรือนพิพิธภัณฑ์ชุมชนบ้านต้นแห่น้อย ผลการศึกษาที่ได้ด้วยกระบวนการศึกษามาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบพื้นที่จัดแสดงพิพิธภัณฑ์ชุมชนไทเขินที่มีความเหมาะสมต่อบริบทของชุมชน ด้วยการเชื่อมโยงของกิจกรรมที่เกิดขึ้นที่มีผลต่อการเรียนรู้ทั้ง 4 ขั้นตอน ผลการศึกษพบว่าเอกลักษณ์วัฒนธรรมไทเขินนั้นมีผลต่อการรับรู้ถึงคุณค่าของกิจกรรมและสถาปัตยกรรม การออกแบบพื้นที่เพื่อรับรู้ในมิติของวัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมของพื้นที่ ตลอดจนแนวทางการพัฒนาพื้นที่จัดแสดงที่ก่อให้เกิดความเข้าใจในคุณค่าของวัฒนธรรมไทเขิน

คำสำคัญ: การออกแบบ, พื้นที่จัดแสดง, พิพิธภัณฑ์ชุมชน, ไทเขิน

Abstract

This article aims to learn about space design in the Museum of Tai Khern Community and to suggest guidelines for developing patterns properly with the context of Tai Khern tradition of exhibiting space in the museum of Tai Khern community. The Methodology was based on reviewing literatures, questionnaires by the purposive sampling method, in-depth interviews focusing on the owner of the building which is valuable in terms of traditional building, and field surveys for measuring building space by using the case of Baan Tonhan Noi. The findings from the study process were used as recommendations that is appropriate for the social context. To develop an exhibition design for the Museum of Tai Khern Community. Additionally, these can be linked to learning outcomes which comprise 4 learning stages. The findings demonstrated that the cultural identification of the Tai Khern had an impact on the perception of values of activities and architectural features. Moreover, proper designing space could indicate to perceive dimension of the relationship between culture and environment. Finally, guidelines for developing exhibiting spaces lead to an understanding of the value of Tai Khern's culture.

Keywords: Design, Cultural and Exhibition, Local Museum, Tai Khern

Received: April 20, 2023; **Revised:** June 6, 2022; **Accepted:** August 7, 2023

1. บทนำ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาจากโครงการมิตการรับรู้ของพื้นที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ชุมชนไทเขิน บ้านต้นแห่น้อย อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ได้ทำการตั้งขึ้นมาเพื่อรวบรวมสิ่งของเครื่องใช้ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของชาวไทเขินไว้เป็นหลักฐานทางวัฒนธรรม และเพื่อการอนุรักษ์สิ่งของเครื่องใช้ โดยการขอบริจาคจากญาติพี่น้อง และซื้อด้วยกำลังทรัพย์ของอาจารย์เอนก ปวงคำ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อต้องการรวบรวมสิ่งของเครื่องใช้ของชาวไทเขิน ให้ผู้ที่สนใจมาศึกษาหาความรู้ รู้จักรากเหง้าบรรพบุรุษของตนเอง และเพื่อเป็นวิทยาทานแก่ทุกคน ประกอบกับอาจารย์เอนก ปวงคำ ได้เห็นคนจากต่างถิ่นเข้ามาขวานซื้อหรือเอาของมาแลกของเก่าที่มีคุณค่าจากคนในชุมชน เช่น เอาชิ้นแรมมาแลกกับชิ้นเงิน ซึ่งชิ้นแรมมีค่าน้อยกว่าชิ้นเงิน คนในชุมชนที่รู้เท่าไม่ถึงการณ์ก็จะนำไปแลกเพื่อได้ของใหม่มา บ้างก็ไปเจอเครื่องเงินที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวไทเขินบ้านต้นแห่น้อยในต่างจังหวัด จึงทำให้เกิดแรงบันดาลใจที่จะเก็บรักษาของเก่าที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวไทเขิน และสร้างความตระหนักในความหวงแหนทรัพยากรทางวัฒนธรรมให้กับชาวบ้านในชุมชน โดยใช้ชื่อว่า “พิพิธภัณฑ์ไทเขินลุ่มน้ำขาน” เป็นระยะเวลากว่า 26 ปีหลังจากการก่อตั้งพิพิธภัณฑ์ไทเขินลุ่มน้ำขานขึ้น ปัจจุบันพิพิธภัณฑ์ค่อนข้างเสื่อมโทรม วัสดุสิ่งของที่นำมาจัดแสดงก็เพิ่มมากขึ้น จึงส่งผลกระทบต่อการจัดแสดง ที่ไม่สามารถสร้างจุดสนใจให้กับวัตถุได้ ทั้งที่จริงแล้วพิพิธภัณฑ์แห่งนี้ เป็นแหล่งรวบรวมองค์ความรู้ที่สำคัญและมีความค่า ซึ่งหากได้รับการจัดการที่เหมาะสม รวมทั้งการออกแบบพื้นที่การจัดแสดง การสื่อความหมายและการเล่าเรื่องราวผ่านพื้นที่ ผ่านงานออกแบบพื้นที่พิพิธภัณฑ์โดยชุมชนมีส่วนร่วมเองนั้น (รัชฎาพร เกตานนท์ แนวแห่งธรรม, 2556) ก็จะทำให้ชุมชนเกิดความรู้สึกหวงแหนในมรดกทางวัฒนธรรมของตนเอง จนก่อให้เกิดการเห็นคุณค่าของพิพิธภัณฑ์ในการเป็นแหล่งการเรียนรู้อย่างยิ่งย่น และการจัดกิจกรรมเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว (วัชรารักษ์ ช่างเหล็ก และ วรลัญจก์ บุญยสุรัตน์, 2559)

ด้วยคุณประโยชน์ที่กล่าวมานี้ พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นหรือพื้นที่ในการจัดแสดงจึงเป็นอีกหนึ่งในแหล่งการเรียนรู้ที่สำคัญที่ต้องเร่งส่งเสริมและพัฒนาไม่ใช่เพียงเพราะเป็นข้อกำหนดของกฎหมายแต่การศึกษาหากเป็นฐานความรู้ที่จะสามารถพัฒนาคุณภาพของมนุษย์สังคมได้อย่างกว้างขวาง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวัฒนธรรมไทเขินผ่านมิตการรับรู้ของพื้นที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ชุมชนไทเขิน บ้านต้นแห่น้อย อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อพัฒนารูปแบบพื้นที่การออกแบบพื้นที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ชุมชนไทเขินที่มีความเหมาะสมต่อบริบทของชุมชน และนำเสนอแนวคิดใหม่ให้เป็นแหล่งการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมตลอดชีวิตที่ดีของชุมชน (ภคาริ กิตติวัฒนวิชัย, 2564) เพื่อนำไปสู่การมีส่วนร่วมในการตระหนักถึงคุณค่าชุมชน (พลเดช เขาวรัตน์ และคณะ, 2565) และสามารถสร้างองค์ความรู้ที่ส่งต่อให้คนรุ่นหลังทั้งภายในและภายนอกชุมชน เพื่อให้เกิดความหวงแหนในคุณค่าและอัตลักษณ์ของชุมชน

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาการออกแบบพื้นที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ชุมชนไทเขิน และเสนอแนะแนวทางในการพัฒนารูปแบบพื้นที่จัดแสดงพิพิธภัณฑ์ชุมชนไทเขิน ที่มีความเหมาะสมต่อบริบทของชุมชนวัฒนธรรมไทเขิน

3. วิธีการศึกษา

การศึกษาในรูปแบบของวิจัยเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์เจ้าของอาคารสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น หรืออาคารที่คุณค่าในชุมชนบ้านต้นแห่น้อย 27 หลัง โดยมีจำนวน 27 คน แบบเจาะจง (purposive sampling) และวิจัยเชิงปริมาณ จากแบบสอบถามผู้นำชุมชน ตัวแทนชาวบ้าน นักวิชาการ นักวิจัย และนักท่องเที่ยว จำนวน 100 คน โดยมีรายละเอียดขั้นตอน ดังต่อไปนี้

3.1 ขั้นตอนการศึกษา

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยนี้เป็นการศึกษามิติการรับรู้ของพื้นที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ชุมชนไทเขิน บ้านต้นแห่น้อย อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ โดยจะนำผลที่ได้ด้วยกระบวนการศึกษามาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบพื้นที่จัดแสดงพิพิธภัณฑ์ชุมชนไทเขิน ที่มีความเหมาะสมต่อบริบทของชุมชน (Amos Rapoport, 1994) ตลอดจนความเชื่อมโยงของกิจกรรมที่เกิดขึ้นที่มีผลต่อการเรียนรู้ สังคม สิ่งแวดล้อม (จันทน์ เพชรานนท์, 2542) จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า 3 เทคนิคที่ใช้ในการศึกษา 1) การศึกษาข้อมูลจากเอกสารทั้งในรูปแบบออนไลน์และเอกสารในรูปแบบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง 2) การศึกษาเอกสารเกี่ยวกับแบบสถาปัตยกรรมที่เคยศึกษาของอาคารพิพิธภัณฑ์ และ 3) การสำรวจภาคสนามของอาคาร สถาปัตยกรรม ร้านค้า เฟอร์นิเจอร์ และป้ายต่าง ๆ (Ferreiro-Rosende et al., 2022) จากการศึกษาทบทวนได้นำมาสู่ขั้นตอนการดำเนินงานดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาอัตลักษณ์ของวัฒนธรรมไทเขิน บ้านต้นแห่น้อย อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ จากการรวบรวมข้อมูลและทบทวนวรรณกรรม เอกสารการค้นคว้า รายงานการวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมชุมชนไทเขิน เพื่อทำความเข้าใจในวัฒนธรรมของท้องถิ่น และใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาการรับรู้ของพื้นที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ชุมชนไทเขิน บ้านต้นแห่น้อย อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อศึกษาถึงองค์ประกอบของการรับรู้ พื้นที่ส่วนจัดแสดงต่าง ๆ ในพิพิธภัณฑ์ รวมไปถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีผลในการรับรู้สภาพแวดล้อมนั้น ๆ

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์การรับรู้ของพื้นที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ชุมชนไทเขิน บ้านต้นแห่น้อย อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ผ่านการศึกษาอัตลักษณ์วัฒนธรรม

ขั้นตอนที่ 4 เสนอแนะแนวทางในการพัฒนารูปแบบพื้นที่จัดแสดงพิพิธภัณฑ์ชุมชนไทเขิน ที่มีความเหมาะสมต่อบริบทของชุมชนวัฒนธรรมไทเขิน

ภาพที่ 1 ขั้นตอนการศึกษา

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในงานวิจัย

กลุ่มประชากร ประชากรในการศึกษาค้างนี้ คือ กลุ่มประชาชนในชุมชนหมู่บ้านต้นแห่น้อย อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

กลุ่มตัวอย่างและการคัดเลือกตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ 1) เจ้าของอาคารสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น หรืออาคารที่คุณค่าในชุมชนบ้านต้นแห่น้อย 27 หลังที่มีคุณค่าทางสถาปัตยกรรมและยังคงหลงเหลืออยู่ในชุมชน โดยมีจำนวน 27 คน แบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมา สังคม และวัฒนธรรมของชุมชน เพื่อนำมาวิเคราะห์แนวทางในการพัฒนารูปแบบพื้นที่จัดแสดงพิพิธภัณฑ์ชุมชนไทเขินที่มีความเหมาะสมต่อบริบทของชุมชนวัฒนธรรมไทเขิน 2) ผู้นำชุมชน ตัวแทนชาวบ้าน นักวิชาการ นักวิจัย และนักท่องเที่ยว

3.3 เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในงานวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยแบ่งเครื่องมือเป็น 2 รูปแบบ คือ

1) แบบสัมภาษณ์ (interview) ซึ่งเป็นแบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง เพื่อเก็บข้อมูลประวัติความเป็นมา สังคม ศิลปะและวัฒนธรรมของชุมชนและพิพิธภัณฑ์ชุมชนไทเขิน และข้อมูลความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงการจัดแสดงพิพิธภัณฑ์ชุมชนไทเขิน

2) สำนวนการวัดระยะผังเรือนพิพิธภัณฑ์ชุมชนบ้านต้นแห่น้อย จากการเก็บข้อมูลแปลนอาคาร โดยระบุ ตำแหน่งการจัดวางห้อง ระยะความกว้าง ความยาว ตำแหน่งเครื่องใช้ภายในเรือน จากการเก็บข้อมูลแปลนอาคาร

3.4 การศึกษาและเก็บข้อมูล

การสำรวจและเก็บรวบรวมข้อมูลมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะได้ข้อมูลมาใช้ในการวิจัย แบ่งข้อมูลตามลักษณะ วิธีการในการเก็บข้อมูลของแหล่งข้อมูลได้ 2 วิธี คือ

การเก็บข้อมูลภาคเอกสาร เป็นการศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ สังคม และวัฒนธรรมของชาวไทเขิน ตลอดจนแนวคิดของพิพิธภัณฑ์ และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การเก็บข้อมูลภาคสนาม เป็นการเก็บข้อมูลพื้นที่ชุมชน โดยใช้เครื่องมือ การสังเกตการณ์ทางกายภาพ และแบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้าง เพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับชุมชน สังคม และวัฒนธรรม ตลอดจนพิพิธภัณฑ์ชุมชนไทเขินบ้านต้นแห่น้อย อำเภอสนป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

กรอบเวลาในการเก็บข้อมูลในช่วงปี 2563-2564 ตามช่วงของงบประมาณการสนับสนุนทุนการวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริม วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สทว.) โดยการเก็บข้อมูลและสำรวจข้อมูลต่าง ๆ ภายใต้ข้อจำกัดของสถานการณ์โควิด 19 ณ ช่วงเวลานั้น

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลโดยการนำข้อมูลที่ได้จากภาคเอกสารและภาคสนามมาทำการวิเคราะห์ถึงคุณค่าและความเข้มแข็งของชุมชน ตลอดจนศักยภาพและสภาพปัญหาของพิพิธภัณฑ์ชุมชนไทเขิน บ้านต้นแห่น้อย อำเภอสนป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ตามวัตถุประสงค์ คือ

เพื่อศึกษาการออกแบบพื้นที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ชุมชนไทเขิน และเสนอแนะแนวทางในการพัฒนารูปแบบพื้นที่จัดแสดงพิพิธภัณฑ์ชุมชนไทเขิน ที่มีความเหมาะสมต่อบริบทของชุมชนวัฒนธรรมไทเขิน

โดยใช้วิธีการรวบรวมข้อมูล มาวิเคราะห์และทำการสังเคราะห์ข้อมูล เพื่อเสนอแนะวิธีการจัดแสดงพิพิธภัณฑ์ชุมชนไทเขิน ที่ตอบสนองต่อบริบทของชุมชน เพื่อให้เป็นแหล่งการเรียนรู้วิถีชีวิตและพิพิธภัณฑ์มีชีวิตวัฒนธรรมไทเขินต่อไป

4. ผลการศึกษา

4.1 ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาอัตลักษณ์ของวัฒนธรรมไทเขินบ้านต้นแห่น้อย อำเภอสนป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

บ้านต้นแห่น้อย เป็นหมู่บ้านของชาวไทเขิน หรือ ไทขิ่น ซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไทกลุ่มหนึ่งในตระกูลไทลื้อที่อาศัยอยู่ในประเทศเมียนมาร์ จีน ไทย และประเทศลาว ชาวไทเขินที่อพยพมาตั้งถิ่นฐานในเมืองเชียงใหม่ ในสมัยพระเจ้ากาวิละ ประกอบอาชีพเป็นช่างฝีมือที่อยู่ด้านทิศใต้ของกำแพงเมืองเชียงใหม่ นอกจากนี้ยังกระจายตัวอยู่ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ คือ อำเภอสนป่าตอง อำเภอสนกำแพง อำเภอแม่แตง และอำเภอดอยสะเก็ด (ปิยกานต์ พานคำดาว, 2549)

ชาวไทเขินในอำเภอสนป่าตอง ไม่ได้มีความเชื่อว่าบรรพบุรุษของตนได้อพยพมาจากสงครามและความไม่สงบของบ้านเมืองเพียงอย่างเดียว แต่มีความเชื่อเพิ่มเติมเกี่ยวกับการแสวงหาที่อยู่ใหม่ที่อุดมสมบูรณ์กว่าด้วย โดยมาในรูปแบบของพ่อค้าวัวต่าง เมื่อเดินทาง มายังที่ราบลุ่มแม่น้ำขานอันเป็นที่ตั้งของเมืองเก่าทั้งพันนาขานและพันนาท่ากานเดิมก็เล็งเห็นว่ามีอุดมสมบูรณ์และพอจะตั้งบ้านเรือนได้ จึงได้กลับไปยังเชียงตุงเพื่ออพยพครอบครัวมาตั้งถิ่นฐานเพื่อทำมาหากิน ชาวไทเขินเริ่มปักหลักตั้งบ้านเรือนบริเวณริมแม่น้ำขานซึ่งอุดมไปด้วยป่าไม้ต่าง ๆ เช่น ป่าต้นสัก ป่าต้นเกล็ดหรือไม้ชิงชัน และต้นแห่น ซึ่งกลายเป็นที่มาของชื่อหมู่บ้านของชาวไทเขินปัจจุบันว่า บ้านป่าสัก บ้านต้นเก็ดหรือบ้านดงกำ และบ้านต้นแห่นหลวง โดยชาวเขินที่นี่มีการรับรู้ร่วมกันว่าวัดป่าสักเป็นวัดหลวงหรือวัดหน้าหมู่บ้านของกลุ่ม (พรพิไล เลิศวิชา และ อรุณรัตน์ วิเชียรเขียว, 2546)

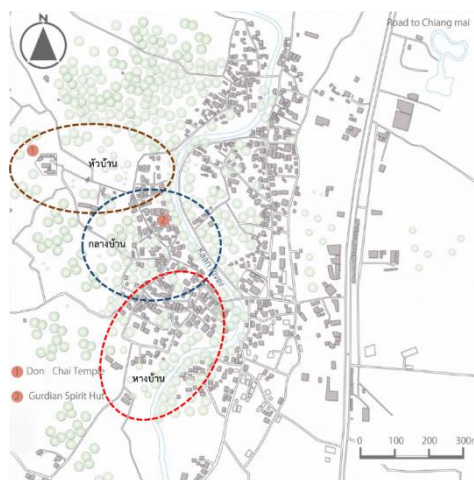
ชาวไทเขินชุมชนบ้านต้นแห่นน้อย ถือเป็นแหล่งชุมชนที่น่าสนใจในหลากหลายด้าน อีกทั้งยังพยายามรักษารากเหง้าของตนเองไว้ มีการนับถือศาสนาพุทธตามบรรพบุรุษเป็นส่วนใหญ่ ยึดมั่นในศาสนาจึงเป็นรากเหง้าของขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ความเชื่อที่มีมาแต่ดั้งเดิม แต่ด้วยยุคสมัยที่เปลี่ยนไปทำให้ที่อยู่อาศัยและวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมเริ่มสูญหายไปตามกาลเวลา รวมถึงการที่ลูกหลานต้องออกไปทำงานต่างถิ่นจึงทำให้ไม่มีผู้สืบทอดพิธีกรรม ศิลปะ วัฒนธรรม และรักษารูปแบบตัวสถาปัตยกรรมดั้งเดิมเอาไว้ รวมถึงคนในชุมชนที่กำลังจะเข้าสู่ชุมชนที่มีผู้สูงอายุมากยิ่งขึ้น ทำให้ทุก อย่างในชุมชนเริ่มจางหายไป การออกแบบพื้นที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ชุมชนไทเขิน จึงเป็นอีกพื้นที่ที่สามารถสร้างพื้นที่ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ การส่งต่อวิถีชีวิตผ่านข้อมูล และผู้คน ร่วมกันในการสืบทอดและส่งต่อคุณค่าและอัตลักษณ์ของชุมชน

การตั้งถิ่นฐานของชุมชนนั้นมียอดค์ประกอบที่สำคัญคือ หอเสือบ้าน วัด ซึ่งเป็นพื้นที่ที่สร้างปฏิสัมพันธ์ของคนในชุมชน องค์ประกอบหลัก ๆ คือ 1) หัวบ้าน 2) กลางบ้าน และ 3) หางบ้าน (วิทยา ดวงธิดา, 2548)

1) หัวบ้าน ประกอบไปด้วย องค์ประกอบที่สำคัญคือ วัด ซึ่งเป็นศูนย์รวมกิจกรรมทางด้านความเชื่อของคนในชุมชน ตลอดจนการทำบุญ และการประกอบพิธีกรรมของคนในชุมชนที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตของคนในชุมชน ซึ่งองค์ประกอบของผังชุมชนนั้นเปรียบเสมือนหัวหรือศีรษะ

2) กลางบ้าน ประกอบไปด้วยองค์ประกอบที่สำคัญคือ หอเสือบ้าน หอปู่ย่า และลานกิจกรรมของชุมชนที่ใช้เป็นพื้นที่กิจกรรม ตามเทศกาล และวิถีชีวิตของชุมชนในการไหว้ในช่วงเทศกาล ตลอดจนใช้เป็นพื้นที่เอนกประสงค์ของชุมชน ซึ่งองค์ประกอบของผังชุมชนนั้นเปรียบเสมือนลำตัวของคน และส่วนมากจะมีการตั้งถิ่นฐานอยู่โดยรอบพื้นที่ของกลางบ้าน และ

3) หางบ้าน องค์ประกอบหลักที่สำคัญของชุมชน ก็คือ สุสาน ซึ่งองค์ประกอบของผังชุมชนนั้นเปรียบเสมือนเท้า และการตั้งถิ่นฐานของคนในพื้นที่ได้ขยายตัวลงมาจากทิศใต้ของชุมชน

ภาพที่ 2 องค์ประกอบของผังชุมชนบ้านต้นแห่นน้อย

4.2 ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาวิถีการรับรู้ของพื้นที่ที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ชุมชนไทเขิน บ้านต้นแห่น้อย อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

พื้นที่ใช้สอยภายใน ภายในนอก กับพิธีกรรมซึ่งสัมพันธ์กับนิเวศวิทยา เรือนพื้นถิ่นไทเขิน มีความเป็นลักษณะเฉพาะของการพักอาศัยและสัมพันธ์กับระบบนิเวศวิทยาของบริบทนั้น ๆ และสืบทอดมาตั้งแต่รุ่นบรรพบุรุษโดยการสร้างเรือน (ปกเฮือน) นั้นเจ้าของเรือนฝ่ายชายจะเป็นผู้ออกแบบและสร้างเอง (สัมภาษณ์ ยุพิน แก้วอินตะ, 2563) สรุปคือ เป็นผู้ควบคุมการก่อสร้างทั้งหมดตั้งแต่ที่ตั้งเรือน วัสดุที่จะใช้สร้าง รูปลักษณะหน้าตาเรือน และองค์ประกอบต่าง ๆ โดยได้แฝงภูมิปัญญาต่าง ๆ และแฝงไป ด้วยความเชื่อที่นับถือและเคารพอย่างเช่น เรือนจะต้องระบายอากาศได้ดีเนื่องจากพื้นที่นั้น ๆ มีสภาพภูมิอากาศที่ร้อนชื้น จึงต้องออกแบบให้เรือนระบายอากาศ ความร้อน และความชื้นออกไป มีการเปิดช่องต่าง ๆ อย่างตั้งใจ และไม่ตั้งใจตามสภาพแวดล้อมที่อาศัยนั้น ๆ อีกทั้ง ผู้อาศัยภายในเรือนยังสามารถรับรู้สภาพแวดล้อมภายใน และภายนอกให้มีความสัมพันธ์กันได้ ซึ่งข้อมูลในส่วนนี้สามารถนำไปสู่ข้อมูลที่ใช้ในการออกแบบนิทรรศการที่เล่าถึงข้อมูลชุมชนเพื่อให้เกิดการรับรู้

ภาพที่ 3 พื้นที่ใช้สอยภายในอาคารพิพิธภัณฑ์ชุมชนไทเขินบ้านต้นแห่น้อย

ศึกษาลักษณะอาคารพิพิธภัณฑ์ชุมชนไทเขินบ้านต้นแห่น้อย จากการศึกษาลักษณะอาคารพิพิธภัณฑ์บ้านต้นแห่น้อย ซึ่งปัจจุบัน นายนิคม จันทร์พรม ได้ให้อาจารย์เอนก ปวงคำ เป็นผู้ดูแลพื้นที่อาคาร เพื่อใช้เป็นพื้นที่ของอาคารในการทำกิจกรรมหรือจัดแสดงให้แก่ผู้ที่สนใจได้เข้ามาศึกษาเรียนรู้ประวัติความเป็นมาของชุมชน วิถีชีวิต ตลอดจนจัดกิจกรรมเพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้มาศึกษาเรียนรู้

ลักษณะทางสถาปัตยกรรมและองค์ประกอบของสถาปัตยกรรมที่ก่อให้เกิดการรับรู้ที่ประกอบไปด้วย การปลูกเรือนจะสร้างด้วยไม้ ใต้ถุนโล่งเนื่องจากบริเวณนี้อยู่ใกล้กับแม่น้ำ มีการยกใต้ถุนสูง หลังคารูปทรงทรงปั้นหยาผสมจั่ว มุงด้วยกระเบื้องดินขอ กระเบื้องที่ทำจากดินเหนียว หน้าต่างบางบานมี 2 ส่วนคือ หน้าต่างด้านบน และหน้าต่างด้านล่างใช้สำหรับเปิดรับลมเย็นในช่วงที่อากาศร้อน และใช้สำหรับเวลานั่งอยู่ชั้นบนของบ้าน เพื่อดูคนที่เดินเข้ามาภายในพื้นที่ช่วงบ้าน ก็จะสามารถดูได้ว่าใครที่เดินเข้ามาตัวเรือนจะมีการแบ่งห้องเป็นสัดส่วน อันประกอบด้วย ห้องที่พ่อแม่ ใช้ในการอยู่ เรียกว่า เฮือนหลวง เหนือประตูด้านบนอาจมี “ห้ายันต์” มีลักษณะเป็นไม้แผ่นแกะสลัก ลงอาคม อยู่เหนือบานประตู เพื่อป้องกันสิ่งชั่วร้ายเข้าสู่ในเฮือนหลวง” มีส่วนชานต่อเชื่อมออกไปจากตัวเรือน มีห้องครัวเป็นสัดส่วน ส่วนเสาเรือนนิยมสร้างวางไว้บนหินหรือซีเมนต์ (กุ่มตื้นเสา) จะไม่นิยมฝังเสาทั้งต้นเพื่อป้องกันปลวก และความชื้นของดินฝาบานบริเวณชมบน พื้นที่ต่างระดับกันหรือบริเวณเตาไฟจะทำเป็นฝาไหล (ผนังเลื่อนเปิด) สามารถเลื่อนปิดเปิดได้ เพื่อให้แสงสว่างถึงถึง ตรงฝาเรือนที่บรรจบกันตรง เหลี่ยม มุม ของเสา จะมีไม้แผ่นตีประกบไว้ เรียกว่า “ไม้ซี่หาลาย” เพื่อเป็นการซ่อนรอยต่อของฝาเรือน เอกลักษณะอีกอย่างหนึ่งที่สังเกตที่บริเวณหน้าจั่วบนหลังคาเรือน จะทำเป็นไม้แกนตั้งขึ้นไป และแกะสลัก หรือฉลุเป็นลวดลาย เรียกว่า “เจียรนัย” ลายนก (นกกก)

ส่วนประกอบของเรือน เรือนไทจีนใช้ไม้และดิน ที่เป็นวัสดุหาง่ายในท้องถิ่นมา ผ่านกรรมวิธีต่าง ๆ ให้เป็นส่วน ประกอบของเรือน โดยส่วนที่เป็นโครงสร้างเรือนทำจากไม้จริงทั้งหมดเพื่อความแข็งแรงคงทน ลักษณะโครงสร้างเป็นระบบขอและคานในการถ่ายน้ำหนักลงเสา การประกอบ โครงสร้างเรือนทุกชั้นจะไม่ใช้ตะปู แต่ใช้ ลิ่มและเดือย ซึ่งสละจำเป็นต้องวัด และคำนวณขนาดของเสาแต่ละต้นให้เสมอกัน แล้วเจาะช่องให้วางขอและส่วนประกอบอื่น ๆ ได้ โดยใช้ ระบบวัดเป็นศอกและวา ตามปกติหากเป็นเรือน 2 หลังหรือ 2 นั้ว นิยมทำเรือนขนาด 12 ศอกและ 10 ศอก

ภาพที่ 4 ลักษณะอาคารพิพิธภัณฑ์ชุมชนไทจีนบ้านต้นแห่น้อย

4.3 ขั้นตอนที่ 3 การวิเคราะห์การรับรู้ของพื้นที่ที่จัดแสดง

จากข้อมูลของตัวเรือนหรือสถาปัตยกรรมเดิม นั้นมีคุณค่าทางด้านสถาปัตยกรรมที่ชุมชนบ้านต้นแห่น้อย ได้รับรางวัลอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรมดีเด่น ประเภทชุมชนพื้นถิ่น ในปี พ.ศ. 2552 จากสมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์ ทำให้สถาปัตยกรรมที่มีคุณค่า และการปรับเปลี่ยนองค์ประกอบบางอย่างอาจทำให้เกิดการสูญเสียคุณค่าได้ ทางผู้วิจัยได้ทำการศึกษาถึงการออกแบบพื้นที่หรือกิจกรรมที่จะนำมาสู่การศึกษาอาคารพิพิธภัณฑ์ชุมชนไทจีนบ้านต้นแห่น้อยนั้น ได้เริ่มจากทางเจ้าของเรือนหรือสถาปัตยกรรม 1 ใน 27 อาคารที่มีคุณค่าในชุมชน ที่เล็งเห็นความสำคัญและยินดีให้ใช้พื้นที่ของอาคารเป็นพื้นที่เรียนรู้ของสาธารณะ และเจ้าของอาคารที่มีคุณค่านั้นคือนายนิคม จันทรพรหม ได้เล็งเห็นความสำคัญของวัฒนธรรมไทจีน และชุมชนยังขาดพื้นที่ในการศึกษาและทำกิจกรรมร่วมกัน หรือพื้นที่กิจกรรมของคนภายนอกที่เข้ามาเรียนรู้วิถีชีวิตของคนไทจีนบ้านต้นแห่น้อย และได้มอบพื้นที่เรือนที่ใช้เป็นสาธารณะประโยชน์ โดยมีนายเอนก ปวงคำ เป็นผู้คอยดูแล คอยประสานเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ ตลอดจนการประสานกับทางอาจารย์ นักวิจัยที่สนใจในวัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนไทจีน และอาคารหลังนี้ได้รับงบประมาณการเปลี่ยนกระเบื้องหลังคาให้กลับมาเป็นกระเบื้องดินขอ ตามลักษณะของวัสดุหลังคาแบบเดิม จาก TOYOTA Foundation ผ่านทาง Prof. IKURO Shimizu, Shibaura Institute of Technology, Japan เมื่อปี พ.ศ. 2560

ภาพที่ 5 ทศนียภาพภายนอก อาคารพิพิธภัณฑ์ชุมชนไทเขินบ้านตันหันน้อย

ตารางที่ 1 ผลการประเมินการรับรู้ของพื้นที่จัดแสดงอาคารพิพิธภัณฑ์ชุมชนไทเขิน

การรับรู้	พื้นที่ใต้ถุนบ้าน			พื้นที่ชั้นบน		
	คะแนน ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับการ รับรู้	คะแนน ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	ส่วน เบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับการ รับรู้
พื้นที่ใช้สอยภายนอก ภายใน กับ พิธีกรรมซึ่งสัมพันธ์กับนิเวศวิทยา	4.50	0.95	สูง	4.38	0.56	สูง
พื้นที่จัดแสดงข้อมูลชุมชน	4.38	0.60	สูง	4.13	0.67	สูง
พื้นที่จัดแสดงหุ่นจำลอง	4.13	0.74	สูง	4.38	0.61	สูง
พื้นที่จัดแสดงเครื่องมือ เครื่องใช้ใน ชีวิตประจำวัน	3.13	0.70	ปานกลาง	3.63	0.42	ปานกลาง
พื้นที่จัดแสดงเกี่ยวกับข้อมูล ผัง ชุมชน และสถาปัตยกรรม	3.75	0.98	สูง	3.75	0.94	สูง
พื้นที่จัดแสดงเกี่ยวกับวิถีชีวิตไทเขิน	3.75	0.94	สูง	4.13	0.69	สูง
พื้นที่จัดการใช้งานห้องนอน	1.29	0.48	น้อย	3.13	0.67	ปานกลาง
พื้นที่จัดการใช้งานห้องครัว	1.14	0.35	น้อย	3.75	0.83	สูง

ผลการประเมินการรับรู้ของพื้นที่จัดแสดงอาคารพิพิธภัณฑ์ชุมชนไทเขิน ในส่วนของพื้นที่ใช้สอยภายนอก ภายใน กับพิธีกรรมซึ่งสัมพันธ์กับนิเวศวิทยา กับพื้นที่ใต้ถุนบ้าน มีระดับการรับรู้ที่สูง มีค่าคะแนนเฉลี่ย 4.50, S.D.= 0.59 การรับรู้พื้นที่ชั้นบน ระดับการรับรู้ที่สูง มีค่าคะแนนเฉลี่ย 4.38, S.D.= 0.56

การรับรู้ของพื้นที่จัดแสดงข้อมูลชุมชนกับพื้นที่ใต้ถุนบ้าน มีระดับการรับรู้ที่สูง มีค่าคะแนนเฉลี่ย 4.38, S.D.= 0.60 การรับรู้พื้นที่ชั้นบน ระดับการรับรู้ที่สูง มีค่าคะแนนเฉลี่ย 4.13, S.D.= 0.67

การรับรู้ของพื้นที่จัดแสดงหุ่นจำลองกับพื้นที่ใต้ถุนบ้าน มีระดับการรับรู้ที่สูง มีค่าคะแนนเฉลี่ย 4.13, S.D.= 0.74 การรับรู้พื้นที่ชั้นบน ระดับการรับรู้ที่สูง มีค่าคะแนนเฉลี่ย 4.38, S.D.= 0.61

การรับรู้ของพื้นที่จัดแสดงเครื่องมือ เครื่องใช้ในชีวิตประจำวันกับพื้นที่ใต้ถุนบ้าน มีระดับการรับรู้ที่ปานกลาง มีค่าคะแนนเฉลี่ย 3.13, S.D.= 0.70 การรับรู้พื้นที่ชั้นบน ระดับการรับรู้ที่ปานกลาง มีค่าคะแนนเฉลี่ย 3.63, S.D.= 0.42

การรับรู้ของพื้นที่จัดแสดงเกี่ยวกับข้อมูล ผังชุมชน และสถาปัตยกรรม กับพื้นที่ใต้ถุนบ้าน มีระดับการรับรู้ที่สูง มีค่าคะแนนเฉลี่ย 3.75, S.D.= 0.98 การรับรู้พื้นที่ชั้นบน ระดับการรับรู้ที่สูง มีค่าคะแนนเฉลี่ย 3.75, S.D.= 0.94

การรับรู้ของพื้นที่จัดแสดงเกี่ยวกับวิถีชีวิตไทเขินกับพื้นที่ใต้ถุนบ้าน มีระดับการรับรู้ที่สูง มีค่าคะแนนเฉลี่ย 3.75, S.D.= 0.94 การรับรู้พื้นที่ชั้นบน ระดับการรับรู้ที่สูง มีค่าคะแนนเฉลี่ย 4.13, S.D.= 0.69

การรับรู้ของพื้นที่จัดการใช้งานห้องนอน กับพื้นที่ใต้ถุนบ้าน มีระดับการรับรู้ที่น้อย มีค่าคะแนนเฉลี่ย 1.29, S.D.= 0.48 การรับรู้พื้นที่ชั้นบน ระดับการรับรู้ที่ปานกลาง มีค่าคะแนนเฉลี่ย 3.13, S.D.= 0.67

การรับรู้ของพื้นที่จัดการใช้งานห้องครัว กับพื้นที่ใต้ถุนบ้าน มีระดับการรับรู้ที่น้อย มีค่าคะแนนเฉลี่ย 1.14, S.D.= 0.35 การรับรู้พื้นที่ชั้นบน ระดับการรับรู้ที่สูง มีค่าคะแนนเฉลี่ย 3.75, S.D.= 0.83

จากผลการประเมินการรับรู้ของพื้นที่จัดแสดงอาคารพิพิธภัณฑ์ชุมชนไทเขินในตารางที่ 1 ทำให้เห็นประเด็นที่นำมาใช้ในการพัฒนารูปแบบพิพิธภัณฑ์ การออกแบบจัดวางพื้นที่ ในขั้นตอนที่ 4 ต่อไป

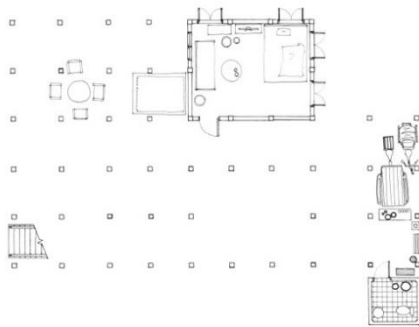
การสำรวจพื้นที่ภายในอาคารพิพิธภัณฑ์ชุมชนไทเขินบ้านต้นหนน้อย การสำรวจวัดระยะพื้นที่อาคารนั้นเป็นอีกส่วนที่สำคัญในการในการออกแบบ และได้ทำการสำรวจวัดระยะต่าง ๆ ของอาคาร เพื่อให้เห็นการใช้งานในปัจจุบัน ตลอดจนการนำระยะมาเขียนแบบสถาปัตยกรรม และหุ่นจำลองของเรือน เพื่อใช้ในการบอกเล่าถึงเรือนหรือสถาปัตยกรรม และนำมาสู่การออกแบบพื้นที่ภายใน การจัดวางเฟอร์นิเจอร์ภายใน การให้ข้อมูลต่าง ๆ และการสัญจรของผู้คนที่เข้ามาศึกษาอาคารหรือสถาปัตยกรรม

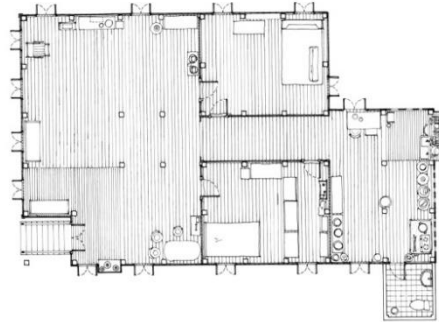
ภาพที่ 6 การสำรวจและวัดระยะภายในอาคาร

4.4 ขั้นตอนที่ 4 การเสนอแนะแนวทางในการพัฒนารูปแบบพื้นที่จัดแสดงพิพิธภัณฑ์ชุมชนไทเขิน ที่มีความเหมาะสมต่อบริบทของชุมชนวัฒนธรรมไทเขิน

จากทั้ง 3 ขั้นตอนนั้นทำให้ผู้วิจัยได้ข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์และต่อยอดแนวทางในการพัฒนารูปแบบพื้นที่จัดแสดงพิพิธภัณฑ์ชุมชนไทเขินที่มีความเหมาะสมต่อบริบทของชุมชน ตั้งแต่การนำข้อมูลจากการสำรวจ วัดระยะของผังพื้นที่ใต้ถุนบ้าน และผังพื้นที่อาคารชั้นบน มาวิเคราะห์และลำดับในข้อมูลของชุมชน สถาปัตยกรรม วิถีชีวิต การใช้พื้นที่ เพื่อนำเสนอข้อมูลและนำข้อมูลมาสู่กระบวนการออกแบบจัดวางที่ตอบสนองการรับรู้พื้นที่จัดแสดง โดยเงื่อนไขที่สำคัญคือ การส่งเสริมคุณค่าของสถาปัตยกรรมและคำนึงถึงการออกแบบที่ไม่ก่อให้เกิดการทำลายคุณค่า แต่การออกแบบพื้นที่จัดแสดงของพิพิธภัณฑ์ชุมชนไทเขินนั้นต้องส่งเสริมและสนับสนุนคุณค่าของสถาปัตยกรรม ส่งเสริมการรับรู้ และก่อให้เกิดการตระหนักถึงคุณค่า โดยนำกระบวนการออกแบบของนักออกแบบร่วมกับคนในชุมชน บนพื้นฐานการออกแบบโดยการคำนึงถึงบริบท คุณค่า และความทันสมัยในการสื่อสารเพื่อนำไปสู่อัตลักษณ์ของชุมชนสืบต่อไป

ภาพที่ 7 ผังพื้นได้ถุนบ้าน (เดิม)

ภาพที่ 8 ผังพื้นอาคารชั้นบน (เดิม)

การรับรู้พื้นที่จัดแสดงในภาพที่ 9 ของผัง 3 มิติ การออกแบบพื้นที่ได้ถุนอาคาร ที่ประกอบไปด้วยพื้นที่จัดแสดงข้อมูลชุมชน พื้นที่จัดแสดงเครื่องมือและเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน และพื้นที่จัดแสดงหุ่นจำลอง ในส่วนของผัง 3 มิติ การออกแบบพื้นที่ชั้นบน ในภาพที่ 10 ประกอบไปด้วยพื้นที่จัดแสดงเกี่ยวกับข้อมูล ผังชุมชน และสถาปัตยกรรม พื้นที่จัดแสดงเกี่ยวกับวิถีชีวิตไทเขิน พื้นที่จัดการใช้งานห้องนอน และพื้นที่จัดการใช้งานห้องครัว

ภาพที่ 9 ผัง 3 มิติ การออกแบบพื้นที่ได้ถุนอาคาร

ภาพที่ 10 ผัง 3 มิติ การออกแบบพื้นที่ชั้นบน

ภาพที่ 11 การออกแบบพื้นที่ใต้ถุนอาคาร

ภาพที่ 12 การออกแบบพื้นที่ชั้นบนอาคาร

5. สรุปผลการวิจัย

การออกแบบพื้นที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ชุมชนไทเขิน บ้านต้นแห่น้อย อำเภอสนับทึบ จังหวัดเชียงใหม่ ได้มีการนำข้อมูลของอัตลักษณ์ของวัฒนธรรมไทเขิน บ้านต้นแห่น้อย อำเภอสนับทึบ จังหวัดเชียงใหม่ ที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลและทบทวนวรรณกรรม เอกสารการค้นคว้า รายงานการวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมชุมชนไทเขิน เพื่อทำความเข้าใจในวัฒนธรรมของท้องถิ่น และใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ศึกษาองค์ประกอบของการรับรู้สถาปัตยกรรม พื้นที่ส่วนจัดแสดงต่าง ๆ ในพิพิธภัณฑ์ รวมไปถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีผลในการรับรู้สภาพแวดล้อม สถาปัตยกรรม ที่มีคุณค่าทางด้านสถาปัตยกรรมทำให้ชุมชนบ้านต้นแห่น้อยได้รับรางวัลอนุรักษ์ศิลปสถาปัตยกรรมดีเด่น ประเภทชุมชนพื้นถิ่น ในปี พ.ศ. 2552 จากสมาคมสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์ ส่งผลให้สถาปัตยกรรมที่มีคุณค่า และการปรับเปลี่ยนองค์ประกอบบางองค์ประกอบ ต้องคำนึงและพิจารณาถึงการรบกวน

ที่การก่อให้เกิดการลดทอนคุณค่าลง หรืออาจจะทำให้เกิดการสูญเสียคุณค่าได้ ทางผู้วิจัยได้ทำการศึกษาถึงการออกแบบพื้นที่หรือกิจกรรมที่จะนำมาสู่การศึกษาอาคารพิพิธภัณฑ์ชุมชนไทเขินบ้านต้นหมื่นน้อยนั้น ได้เริ่มจากทางเจ้าของเรือนหรือสถาปัตยกรรม 1 ใน 27 อาคารที่มีคุณค่าในชุมชน ที่เล็งเห็นความสำคัญและยินดีให้ใช้พื้นที่ของอาคารเป็นพื้นที่เรียนรู้ของสาธารณะ ผนวกแนวความคิดการออกแบบที่มีขั้นตอนเริ่มจากศึกษาทุนทางด้านมรดกวัฒนธรรมของชุมชน ศึกษาการออกแบบพัฒนาแบบร่างร่วมกับภาคีต่าง ๆ ในเวทีร่วมกัน แต่ด้วยสถานการณ์ของโควิด19 ทำให้ไม่สามารถรวมกลุ่มได้ ทำให้ต้องแยกข้อมูลในแต่ละกลุ่ม ซึ่งทั้งสองรูปแบบนั้นมีข้อดีที่แตกต่างกัน ถ้าสามารถนำสองรูปแบบมาผสมผสานได้จะทำให้ได้ข้อมูลที่เกิดความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น

กระบวนการออกแบบจะมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยมีการเก็บรวบรวมข้อมูลของนักท่องเที่ยวหรือผู้ที่มาเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ชุมชน อย่างไรก็ตามข้อจำกัดของสถานการณ์ เพื่อให้ความเข้าใจการออกแบบทั้งในช่วงก่อนและหลังการออกแบบ ซึ่งยังคงต้องพึ่งพาผู้เชี่ยวชาญหรือนักท่องเที่ยวที่เคยมาเที่ยวชุมชนเพื่อส่งแบบประเมิน ตลอดจนงบประมาณจากแหล่งทุน และการบริหารงบประมาณที่จะช่วยให้เกิดการจัดการที่ยั่งยืนในอนาคต

นอกจากนี้แล้วยังเป็นการสร้างผลผลิตจากงานวิจัยที่เป็นองค์ความรู้ใหม่ และมีคุณภาพในสาขาวิชา เพื่อใช้ในการสนับสนุนกิจกรรมในการเรียนการสอน การบริการวิชาการ การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม และนำไปใช้ประโยชน์ในอนาคตได้จริง รวมไปถึงการให้บริการแก่ชุมชนและสังคมโดยรอบ เพื่อให้ชุมชนสามารถส่งต่อองค์ความรู้ให้คนรุ่นหลังได้เข้าใจวิถีชีวิต วัฒนธรรมของชุมชน ตลอดจนการอนุรักษ์ การฟื้นฟู การพัฒนา การปกป้อง สู่การเผยแพร่วัฒนธรรมอันดีงามของชุมชนไทเขิน บ้านต้นหมื่นน้อย เพื่อให้ชุมชนสามารถขับเคลื่อนในการอนุรักษ์และพัฒนาได้อย่างสมดุลสู่การพึ่งพาตนเองได้

ข้อเสนอแนะในการทาวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการคำนึงถึงปัจจัยที่สำคัญที่จะทำให้เกิดการบริหารจัดการพิพิธภัณฑ์ชุมชนไทเขินมีประสิทธิภาพโดยการจัดการร่วมกันของกลุ่มชุมชนของกลุ่มช่วงวัยที่หลากหลายเข้ามาบริหารจัดการร่วมกัน และการส่งต่อองค์ความรู้ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต วัฒนธรรม และการออกแบบ การจัดการใช้พื้นที่จากฐานสู่รุ่น ตลอดจนการหารายได้โดยลดการพึ่งพางบประมาณจากแหล่งทุนภายนอกเพื่อให้กระบวนการในการบริหารจัดการที่เหมาะสมต่อไปในอนาคต

6. กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่องมิติการรับรู้ของพื้นที่ที่จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ชุมชนไทเขิน บ้านต้นหมื่นน้อย อำเภอสนป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งได้รับการสนับสนุนกองทุนส่งเสริม วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (กองทุน ววน.) งบประมาณวิจัย ปี พ.ศ. 2563

7. เอกสารอ้างอิง

- จันทน์ เพชรานนท์. (2542). *การทำรายละเอียดประกอบโครงการออกแบบ สถาปัตยกรรมภายใน. กรุงเทพฯ: ภาควิชาสถาปัตยกรรมภายใน คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.*
- ปิยกานต์ พานคำดาว. (2549). *นิเวศวิทยา วัฒนธรรมซึ่งสัมพันธ์กับสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น ของไทเขิน กรณีศึกษา บ้านต้นหมื่นน้อย อำเภอสนป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่น บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.*
- พรพิไล เลิศวิชา และ อรุณรัตน์ วิเชียรเขียว. (2546). *ชุมชนหมู่บ้านลุ่มน้ำขาน. นนทบุรี: โรงพิมพ์ธารปัญญา เอ็ดดูเคชั่น.*
- พลเดช เขาว์รัตน์, มลฤดี เขาว์รัตน์, ดาราลัย ไชมะเริง, กิ่งกาญจน์ โสภณพิศุทธิ์, ลินจง โพชาริ, ศมลวรรณ วรกาญจน์, ธเนศ ฉัตรจุฑามณี, อีสสระ ดวงเกตุ, สรัญญา ภักดีสุวรรณ, อมฤต สมพงษ์, ญาดา สามารถ และธรรธ บึงทอง. (2565). การประยุกต์ใช้กระบวนการคิดเชิงออกแบบในการออกแบบวิถีทัศน์มรดกวัฒนธรรมชุมชนแกด้า จังหวัดมหาสารคาม. *วารสารสถาปัตยกรรม การออกแบบและการก่อสร้าง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ผังเมืองและนฤมิตศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 4(1), 13-24.

- ภคาริ กิติวัฒนวณิช. (2564). การศึกษาอัตลักษณ์ชุมชนโคกสูง เพื่อเป็นแนวทางการออกแบบหอชมวิวสำหรับชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดลพบุรี. เจ-ดี: วารสารวิชาการ การออกแบบสภาพแวดล้อม, 8(1), 45-59.
- รัชฎาพร เกตานนท์ แนวแห่งธรรม. (2556). การพัฒนารูปแบบพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ในการสร้างความเข้มแข็งสู่ชุมชน. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วิทยา ดวงธิดา. (2548). การอนุรักษ์ชุมชนไทเขิน บ้านสันกำแพงปลา จ.เชียงใหม่. วิทยานิพนธ์การวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางผังชุมชน คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วัชรภรณ์ ช่างเหล็ก และวรลัญจก์ บุญสุรัตน์. (2559). การจัดการชุมชนและพิพิธภัณฑ์พื้นถิ่นไทเขินบ้านต้นแห่น้อย อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ให้เป็นแหล่งเรียนรู้และพิพิธภัณฑ์มีชีวิต. ในการประชุมวิชาการวิจัยสร้างสรรค์: สรรพศาสตร์ทางสถาปัตยกรรม, 19-20 ธันวาคม พ.ศ. 2559.
- Ferreiro-Rosende, E., Fuentes-Moraleda, L., & Morere-Molinero, N. (2022). Architecture as Brand Identity in House Museums: A Study of Galician Author's House Museums. *Cuadernos de Turismo*, 50, 441-444.
- Rapoport, A. (1994). *Spatial Organization and the Built Environment, in an Companion Encyclopedia of Anthropology: Humanity, Culture and Social life*. Edited by Tim Ingold. New York: Routledge.